ชื่อเรื่องการค้นคว้าแบบอิสระ

ศักยภาพในการจัดการป่าชุมชนของชุมชนบ้านแพะ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

ผู้เขียน

นางสาววารุณี ขัติเตมี

ปริญญา

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการมนุษย์กับสิ่งแวคล้อม)

อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าแบบอิสระ

รองศาสตราจารย์ คร. ชูเกียรติ ถีสุวรรณ์

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าแบบอิสระนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาบทบาทและการมีส่วนร่วมของ ชาวบ้านในการจัดการป่าชุมชน ตลอดจนศักยภาพของชุมชน และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพ ของชาวบ้านในการจัดการป่าชุมชนของชาวบ้านแพะ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้ให้ ข้อมูลหลัก การสนทนากลุ่ม การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม และศึกษาข้อมูลจาก เอกสาร บทความและรายงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง นำมาวิเคราะห์และเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของ ข้อมูล แล้วใช้บรรยายตามเหตุผลและข้อเท็จจริง เพื่อให้ตรงกับแนวคิดทฤษฎีและวัตถุประสงค์ การศึกษา

ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนบ้านแพะมีวิถีชีวิตอยู่กับธรรมชาติ เป็นลักษณะความสัมพันธ์ แบบพึ่งพาอาศัยกันตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีความเชื่อเกี่ยวกับคุณค่าของธรรมชาติ คือ ความเชื่อ เรื่องผีขุนน้ำ ชุมชนได้มีการประกอบพิธีกรรมขึ้นเป็นประจำทุกปี เนื่องจากป่ามีประโยชน์ทั้ง ทางตรงและทางอ้อม และชาวบ้านสามารถเข้าไปใช้ประโยชน์จากป่า โดยอยู่ภายใต้กฎระเบียบ ข้อบังคับ และบทลงโทษของชุมชน และจากระบบความสัมพันธ์ทางสังคมอันแน่นแฟ้นของชุมชน จึงทำให้มีการถ่ายทอคกวามเชื่อและการปฏิบัติต่างๆ สืบทอดกันมา ส่งผลให้เกิดการจัดการดูแล รักษาป่าไม้ให้คงความสมบูรณ์ เพื่อให้ชุมชนสามารถใช้และอยู่ร่วมกับป่าได้อย่างเป็นธรรมและ ยั่งยืน

ชาวบ้านแพะมีส่วนร่วมในการคำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับป่าชุมชนและการใช้ประโยชน์ เนื่องจากเห็นความสำคัญของป่า ด้านการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา รวมถึงการติดตามประเมินผลการคำเนินงานนั้นมีลักษณะไม่เป็นทางการ ในด้านระดับการวางแผนแล้ว ชาวบ้านไม่เข้าไปมีส่วนร่วม แต่จะมอบให้ผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นคนจัคการ เพราะเห็นว่าผู้นำหมู่บ้านเหล่านี้ทำงานได้คือยู่แล้ว

ชาวบ้านแพะมีศักยภาพในการจัดการป่ามาก เนื่องจากเป็นชุมชนคั้งเดิมที่มีความ สัมพันธ์กันทางสังคมและวัฒนธรรมในฐานะเครือญาติ พึ่งพาอาศัย และให้ความช่วยเหลือซึ่งกัน และกัน มีระบบการจัดการ ดูแล รักษาป่าบนพื้นฐานของจารีตประเพณี พิธีกรรมของชุมชน และความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เกี่ยวกับการทำมาหากิน คือ การเช่นสรวงผีขุนน้ำ เพื่อวิงวอนให้ ฝนตกตามฤดูกาลและผลผลิตงอกงาม นอกจากนี้ชุมชนยังมีการจัดการป่าในลักษณะของ กรรมสิทธิ์ร่วมของชุมชนที่อยู่ภายใต้กฎระเบียบ ข้อบังคับที่เข้มแข็ง และมีประสิทธิภาพของชุมชน หากมีการละเมิด ชุมชนจะมีมาตรการทางสังคมโดยการระงับการติดต่อสัมพันธ์ และไม่ให้ความ ช่วยเหลือใดๆ ต่อผู้กระทำผิด และจากการที่ระบบการจัดการ ดูแล รักษาป่าชุมชนของหมู่บ้านแพะ เป็นที่ขอมรับของทั้งภาครัฐและเอกชน ทำให้ชาวบ้านต้องการรักษาชื่อเสียงของชุมชนไว้ รวมถึง การมองประโยชน์ในอนาดตของลูกหลาน จึงได้ร่วมกันจัดการ ดูแล รักษาป่าอย่างเข้มแข็ง

ปัจจัยที่ทำให้ชาวบ้านแพะมีศักยภาพในการจัดการป่าชุมชน เกิดจากประสบการณ์ที่ ชุมชนขาดแคลนทรัพยากรน้ำและป่าอย่างรุนแรงมาก่อน ชาวบ้านจึงเกิดการรวมตัวเป็นองค์กร ชุมชนที่เข้มแข็ง ร่วมกันจัดการป่าไม้ ผ่านประเพณี ความเชื่อ และพิธีกรรมที่เชื่อมโยงการใช้ ทรัพยากรธรรมชาติกับคุณค่าของธรรมชาติ ตอกย้ำสำนึกความเป็นชุมชนให้มั่นคงและแน่นแฟ้น ยิ่งขึ้น รวมไปถึงกระแสการคาดหวังจากสังคมภายนอก ปัจจัยเหล่านี้เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ ชาวบ้านดูแล รักษาป่าชุมชนให้คงสภาพความอุดมสมบูรณ์มาจนถึงปัจจุบัน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ Copyright[©] by Chiang Mai University... All rights reserved Independent Study Title

Potential in Community Forest Management of Ban Phae

Community, San Kamphaeng District, Chiang Mai

Province

Author

Miss Warunee Kuthithamee

Degree

Master of Arts (Man and Environment Management)

Independent Study Advisor

Assoc. Prof. Dr. Chukiat Leesuwan

ABSTRACT

The purpose of this independent study was to examine the roles and the participation of the villagers in community forest management, potential of community involvement and to analyse the factors that impact villagers' potential in forest management in Ban Phae community, San Kampaeng district, Chiang Mai province.

The data in this qualitative study was collected data by interviewing key informants, holding group discussions, participating and non-participating observations and by researching relevant documents, articles and reports. The data was analysed and classified into related groups, and described according to the theories and purpose of the study.

The result of this study revealed that Ban Phae villagers have lived close to nature and had an interdependent relationship with the forest from the past to present and believe in the worth of nature such as spirit of water head. It is clear that the forest has given both direct and indirect benefits to them. They are able to utilise the forest, however villagers must follow the rules and regulations set forth by the community. Because of the strong social relations in the community such as beliefs have been passed down from generation to generation. Traditional ceremonies have been arranged every year in order to maintain the fertility of the forest and to ensure the equity and sustainability of the relationships between the community and the forest.

Baan Pae villagers participate in activities related to and utilise the community forest because they recognize the important of their forest. However, they have unofficially taken part in identifying forest problems and their causes, and were involved in informal monitoring and evaluation of forest activities. Furthermore, they have not been involved in the planning process because they have confidence in and trust the village headman and committee to devise a proper plan.

Baan Pae villagers showed high potential in forest management since their social and cultural relationships are interdependent. This results in good management, preservation and conservation of forest, which reflects the strong relationship between community and nature. They conserve the forest based on their culture, traditions, belief and ceremonies, which reflects their belief in the worth of nature. An exsample was their belief in the spirit of water head, to whom they pay respect in order to properly request for adequate rain and good agricultural productivity. The villagers also manage the forest in terms of joint-ownership and community rights. They have strictly rules and regulations set forth by the community. Villagers who have violated them will be punished by community sanction. As a result, Ban Phae has been known as having high potential for maintaining the fertility of the forest.

One of the factors influencing the Ban Phae villagers' potential in the community forest management results from their experience with serious droughts in the past. This gives them a sense of strong determination to protect their forest through customs, beliefs and ceremonies that connect to the worth of nature, helps them to realize their strong community bond and leads to a high level of expectation from other sectors i.e. government, private sector, etc. which has become the main factor that help to conserve and protect their community forest in order to benefit all the villagers.

Copyright[©] by Chiang Mai University All rights reserved